

Prohászka püspök és a Lipótmezőn bezárt Jeszenák báróné esete *Újságcikk-gyűjtemény*

Pesti Napló, 1918. február 15.

d. t.: Csicseri Orosz Adrienne a lipótmezei tébolydában

Kényszerzubbony egy regény miatt – Báró Jeszenák Pálné kálváriája

Boda Dezső uralmának legsötétebb korszakát idézi fel az alábbi történet, amely egy régebben a legszélesebb körökben ismert írónőnek, csicseri Orosz Adriennek nevéhez fűződik. Az írónő, akit minden ismerőse nemcsak teljesen épelméjű, hanem egyenesen nem közönséges szellemmel megáldott nőnek tart, a legrejtélyesebb körülmények között behurcolták a lipótmezei tébolydába.

Csicseri Orosz Adrienne gazdag és élőkelő dzsentrifaladából született. Apja, csicseri Orosz György, főhadnagy, császári és királyi kamarás volt, aki nagy vagyont örökölt, de tönkrement és Ostendében a játékkeremben lótt agyon magát. Atyja halála után Orosz Adrienne hosszabb ideig élt külföldön, különösen Parisban, ahol kisebb lapokra dolgozott. Mikor Magyarországra hazatért, itt is irodalmi működést akart folytatni. Több regényt írt, túlzottan hódolva a realista áramlatnak, melyet annyira félreértett és túlságba vitt, hogy regényei. „Bozóthy Nóra grófnő” és egyéb művek, mint hírhedt pikantériák váltak közismertté és kapósakká. A regények népszerűségét nagy mértékben emelte, hogy Orosz Adrienne nem törődve családjával, teljes nevével szerepelt a regények szerzője gyanánt.

A rendkívüli szépségű fiatal leány azonban nemsokára felhagyott az irodalommal, mikor nőül ment báró Jeszenák Pálhoz. A házaspárnak nemsokára gyermeke született és boldogan éltek a háború kezdetéig, amikor báró Jeszenák, mint főhadnagy a harctérre került. A báróné férje távollétében újból irodalmi tevékenységhez fogott és „Intézmények” címmel regényt írt, amelyet kiadni szándékozott. A regénynek – melyet Jeszenákné társaságokban kéziratból felolvasott – egy olasz bíbornoknak és egy apácázárda fejedelemnőjének szerelmi viszonya a tárgya.

A regényről tudomást szerzett egy Budapesten élő magas állású úr és egy alapítványi hölgy, akik magukra vélték ismerni a regény főszereplőiben. Az illetők minden befolyásukat latba vetették, hogy a regény megjelenését megakadályozzák, azonban az ügyészség, minthogy a regényben sem erkölcsstelen, sem vallásellenes tendenciát nem talált, nem gördített akadályt a regény megjelenése elé. Közben az illető magas állású úr egyik legjobb barátja, Tóth János belügyminiszter lett. A rendőrség, amely a belügyminisztérium hatáskörébe tartozik, erre szombaton beidéztette báró Jeszenák Pálnét dr. Hetényi Imre helyettes delektívfőnök elé. Hetényi rövid bevezetés után azt a kérdést intézte a bárónőhöz, hogy hajlandó-e elállni „Intézmények” című regénye kiadásától? Báró Jeszenákné tagadó választ adott és eltávozott a rendőrségről. Hazatérve Podmaniczky-utca 57. szám alatti lakására, a kapu előtt már várta a rendőrségi automobil, melyen Huszka detektív visszavitte a rendőrségre. Hetényi újból kihallgatta Jeszenáknét és újból igyekezett rávenni, hogy "ne adja ki a regényt. Jeszenákné ragaszkodott könyve megjelentetéséhez, erre két ápoló jelent meg a detektívfőnök szobájában, akik megragadták és kényszerzubbonyba bujtatták. Dr. Rózsa rendőrorvos bizonyítványa alapján kiszállították a lipótmezei elmegyógyintézetbe. Itt beszélt vele egy barátnője, Katinszky Károlyné, aki a legrettenetesebb állapotban találta, síró és nevető örültek közé ötödmagával bezárva Jeszenáknét, akinek idegzetét Béla nevű kisfiának halálos betegsége amúgy is eléggé megviselte, ebben a környezetben komoly veszedelem fenyegeti.

A hivatalos apparátus már megkezdte a botrányos esőt kimagyarázását. Azt a mesét terjesztik, hogy báró Jeszenák Pálné állandóan szerelmes levelekkel üldözte Prohászka Ottokár székesfehérvári püspököt és ezért kellett tébolydába szállítani. Tóth János belügyminiszter a képviselőházban „jelentést tétetett” magának a főkapitánnyal az esetről és többek előtt kijelentette, hogy Jeszenáknén semmiféle sérelem nem esett. Azonkívül megtartották a bírói vizsgálatot, melynek tagjai: Drizsnyei László járásbíró, dr. Oláh Gusztáv, a tébolyda igazgatója, dr. Fischer Ignác és dr. Hajós Lajos törvényszéki orvosszakértők megállapították, hogy a bárónő depressziós elmebeteg, „jelenleg” ön- és közveszélyes [...]

A hivatalos magyarázatokkal szemben meg kell állapítani a következőket:

Miért és milyen jogcímen akarta dr. Hetényi Imre helyettes detektív főnök Jeszenáknét könyve kiadásáról lebeszélni?

Hogy lehet az, hogy egy ön- és közveszélyes örültet közvetlen környezete nem is csendes örültnek, de teljesen épelméjűnek tart? Normálisan viselkedő ember nem lehet köz- és önvészélyes örült.

Miért és kinek volt sürgős Jeszenák Pálnét hozzátartozóinak beleegyezése nélkül (amelyet a törvény még csendes elmebetegnél is előír) tébolydába szállítani?

Nem lehetséges az, hogy az elmeszakértők, akik Jeszenáknét „jelenleg elmebeteg”-nek találták, „jelenleg” tévedtek?

Népszava, 1918. február 16.

P. R.: Ép elmével a tébolydában

Báró Jeszenák Pálné esete – Prohászka püspök és írónő gyöngéd viszonya – A rendőrség szolgálatkész szerepe.

Néhány nap előtt egy délben megjelenő újság azt a különös hírt közölte, hogy báró Jeszenák Pálnét a rendőrség, illetve dr. Hetényi detektív főnök-helyettes maga elé hívatta és rá akarta venni, hogy álljon el „Institutio” című könyvének kiadásától. De mivel az írónő erre nem volt hajlandó, bár előbb békésen elbocsátotta, később visszahívatta és beszállította a lipótmezei tébolydába. Utóbb azután már azt olvastuk egyik esti lapban, hogy a bárónő szerelmes volt Prohászka Ottokár székesfehérvári püspökbe, szerelmes levelekkel üldözte, amiért a püspök följelentette. Egyébként az orvosi vizsgálat megállapította a bárónő örültségének ön- és közveszélyes voltát, tehát most már minden rendben van. Sőt a „Déli Hírlap” mindezekre ráduplázott és megállapította, hogy a bárónő maga is beismerte a vizsgáló bizottság előtt az örültségét és hajlandó nyolc napig a tébolydában maradni.

Az egyéni szabadság súlyos sérelméről lévén szó, szükségesnek tartottuk az eset közelebbi részleteinek a fölkeresését és azoknak a nyilvánossággal való közlését.

Legelőször is fölkerestük báró Jeszenák Pálné, született csicseri Orosz Adrienne lakásadónőjét és rokonát: csicseri Orosz Ervinnét. Itt megtudtuk, hogy a bárónő soha olyan magaviseletet nem tanúsított, amiből ön- és közveszélyes örültségére, következtetni lehetett volna. Igaz ugyan, hogy élénk levelezést folytatott Prohászka püspökkel, de ez természetes volt, mert hiszen, bejáratos volt a püspöki rezidenciára. már közel négy esztendeje gyöngéd szálak fűzték a püspökhöz. Az „Institutio” című könyve pedig ezt a viszonyt öntötte regénybe és – nevek nélkül ugyan, de – célzatosan vázolta: miként töri szét egy magas rangú pap a cölibátus bilincseit és száll szembe az egyház dogmaival, hogy oltárhoz vezesse, szíve választottját. Persze, Prohászka püspök volt az első, aki bárónő regényét kéziratban elolvasta, de mint a történetek mutatják: nem a legnagyobb elragadtatással.

A hozzátartozók információja szerint tehát a bárónő semmi komoly okot nem adott a tébolydai ápolásra, a beszállítás akarata ellenére történt az egyéni szabadság súlyos megsértésével. Ezek után meglátogattuk a bárónőt a tébolydában. Mint „családtag” akadály nélkül, meg tehattuk ezt. És csodák csodája: ellenére az akkor már közhírré tett

orvosbizottsági megállapításnak, az ön- és közveszélyes bárónő még csak az orrunk hegyét sem harapta le. Sőt. A legnyugodtabb hangon, a legmegnyerőbb modorban, páratlan intelligenciáról tanúskodó elbeszélés keretében tárta elénk szomorú sorsát.

Elmondta, hogy dr. Hetényi detektívfőnök-helyettes szombaton hívatta. Ő elment és semmit sem sejtve nézett a látogatás elé. Amikor azonban megtudta, miről van szó, rögtön tisztában volt a helyzettel. Előbb a regény kiadásától akarta őt eltántorítani, majd amikor ez nem sikerült, fölmutatott neki néhány levelet, amelyet ő a püspöknek írt, és amelyekben nógatta, hogy váltsa be ígéretét és vegye el őt feleségül. Sajnos – mondotta a bárónő –, azokat a leveleket, amelyeket ő írt nekem, nincs módomban megmutatni, mert azokat férjem megsemmisítette, még mielőtt elváltunk. De hiszen én nem is akartam erről a botrányról még a rokonaimnak sem említést tenni, mert én a püspököt szerettem és irtóztam attól a gondolatától, hogy az ő neve belekerüljön ebbe a tébolydai históriába. Ámde most látom, milyen finom gavallér volt a püspök. Képes volt a legdiszkrétebb leveleimet kiadni kezéből. Nagyon kiábrándultam belőle. Most már megmondhatom önnek pirulás nélkül, hogy igenis viszonyom volt vele. Nem egyszer úgy ebédeltünk együtt, hogy velünk voltak a püspöki rezidencián egy érseki titkár meg egy kanonok is. (Az illetőket névleg is megnevezte.) Egyébként úgy értesülök, most már a püspök úr is elismer annyit a viszonyunkból, hogy 5-6-szor beszélt velem, de csak „lelki vigasz” nyújtása miatt. Mert eleinte azt is letagadta, hogy ismer.

A bárónővel több mint egy óra hosszat társalogtunk, de egy pillanatra nem adott okot, hogy ön- és közveszélyes örültnek tarthassuk. Ellenben megtudtuk azt is, hogy a rendőrségre, való citálása előtt három nap és három éjjel önföláldozóan ápolta, a Stefánia-kórházban levő, hirtelen agyhártyagyulladásba esett fiacskáját. Ez a körülmény persze megfeszítette az idegeit és így idegláza is volt. De ezt igazán nem lehet azzal gyógyítani, hogy a rendőrség útján hirtelen tébolydába csukják a szerelme miatt. A bárónő elmondta még, hogy az intézetbeli orvosi vizsgálóbizottság aláíratott vele egy írást, amelyben beleegyeznek, hogy nyolc napig bent, akar maradni a tébolydában. Ezen a cédulán a diagnózist is elolvasta: hyperintelligencia, párosulva rapszodikus hajlamokkal, időközönként pillanatnyi elmezavar. Tehát ez az ok.

Ezek után fölkerestük dr. Oláh Gusztáv miniszteri tanácsost, a tébolyda igazgatóját. A méltóságos úr azonban megtagadott minden fölvilágosítást. Csupán azt cáfolta, hogy a bárónőt első nap a dühöngő betegek osztályára vitték volna.

Így áll az ügy. Ezek után pedig föl kell vetnünk a következő kérdéseket: Miért ilyen szolgálatkész a rendőrség a tébolydába záratással, amikor egy főpap érdeke játszik közre? Miért nem ilyen gyors és buzgó a rendőrség azzal a sok ezernyi szegénysorsú tébolyadottal szemben, akik rettegésben tartják a környezetüket? Ha Prohászka püspöknek kellemetlen a bárónő tolakodó szerelme, miért nem jelenti őt föl a bíróságnál? Miért állította dr. Hetényi a „Déli Hírlap” szerkesztőségének, hogy ő ebben az ügyben csak végrehajtó közeg? Kínok a parancsára történt ez? És meddig kell Jeszenáknénak ép elmével a tébolydában maradni?

Ezeket a kérdéseket föl kell vetnünk, mert kizártnak tartjuk, hogy Tóth János belügyminiszter, aki a vallás- és közoktatásügyi államtitkárságot szolgálta a koalíció idején, azt a látszatot akarja kelteni, mintha papok ügyében nem tudna tárgyilagos és igazságos lenni...

A tébolydák nem arra valók, hogy a megrokkant napi erkölcsök mentsvárai legyenek.

Népszava, 1918. február 23.

Főkapitány úr, nem olvasta a február 16-iki Népszavát?

Föltesszük, hogy nem olvasta. Tudjuk, hogy a főkapitány urnák sok dolga van és nem ér rá minden újságot végigböngészni és ezért tisztelettel bátorkodunk szíves figyelmét fölhívni

arra, hogy lapunk február 16-iki számában bátorkodtunk báró Jeszenák Pálné ismeretes ügyével kapcsolatban három kérdéssel fordulni a főkapitány úrhoz: „Miért ilyen szolgálatkész a rendőrség a tébolydába záratással, amikor egy főpap érdeke játszik közre? És miért nem ilyen gyors és buzgó a rendőrség azzal a sokezernyi szegénysorsú tébolyodottal szemben, akik rettegetben tartják a környezetüket? Kinek a parancsára történt Jeszenáknak tébolydába való szállíttatása?” Ezekre a kérdésekre nem kaptunk választ, noha elég fürge tollú emberek vannak a rendőrségen és mi emlékezünk arra, hogy a rendőrség sokkal jelentéktelenebb dolgokban igen bőbeszédű szokott lenni. Nem értjük tehát a hallgatást. Vagy talán nem is tudja a főkapitány úr, hogy mi történt Jeszenáknéval? Engedje meg nekünk, hogy röviden megismételjük: Báró Jeszenák Pálné „Institúció” címen regényt írt, amelyet Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök úr – valószínűen nem irodalmi szempontból – kifogásolt, és miután Jeszenákné a püspök úr kifogása ellenére – ismételjük, nem irodalmi szempontból – sem volt hajlandó a regény kiadásától elállani, a püspök úr a regénnyel szemben táplált aggodalmait sürgősen közölte a budapesti rendőrséggel, amely erre még sürgősebben elrendelte Jeszenák Pálnének a lipótmezei tébolydába való szállíttatását. Ez a rövid foglalatja a történeteknek. A rendőrség tehát szolgálatába szegődött a püspök úr privát ügyeinek és az egyéni szabadság felháborító sárbatiprásával készségesen rendelkezésére állott megunt szeretőjének az eltávolításában.

Mi nem olvastuk a regényt és így nem tudjuk, hogy mi van abban, de lapunk egyik munkatársa beszélt a regény írójával és azzal a benyomással távozott a tébolydából. hogy Jeszenák Pálnét igaztalanul hurcolták oda, mert a püspök úr nem tudott tőle másképp megszabadulni. Nézetünk szerint azonban a tébolydák nem azt a célt szolgálják, hogy a főpapok megunt szeretőinek menhelye legyen, hanem arra való, hogy a valóban elmebetegeket helyezték ott el. A főkapitány úrhoz intézett kérdéseink tehát nemcsak neki, hanem a belügyminiszter úrnak is szólnak. De úgy látszik, hogy ő is jobbnak tartja a hallgatást. A dolog azonban így nincsen rendjén és éppen azért kell figyelmeztetnünk a főkapitány urat arra, hogy még adósunk a felelettel. Ne vegye tőlünk rossz néven jó emlékező tehetségünket.

Világ, 1918. március 28.

Pilisi Lajos: Riccardo Almarosa. Húsvéti regény a Schwartzzerben

Hát szépen rendjén a regényt: a sok kupolájú templomokra csönd alél, a boltozatos paloták csukott ablakain pókok szövögetnek selyem szemfedőket. Ez Róma. A középben egy fehérkezü, kegyes úr áll, homloka babérral, ajka jószágú szavakkal ékes. Ez Riccardo Almarosa. És jön a legforróbb zsolozsmák papnője, anyja, buzgó pergetője és piros virággal illeti Riccardo Almarosa mellét. Ez Május: a felbuzgó étet, aki mint egy egyenes kardot, úgy döfi kupolákon és selyemszemfedőkön keresztül a maga titkos akarásait. Mindezek körül pedig jobbra és balra leng két tétova lény: Emerencia asszony és Monsignore Antonio. Ők a bonyodalom.

Eddig a regény, a címe Institúció. A vége pedig a Schwartzzerben van: női osztály, jobb hátsó pavillon tizenegy, báró Jeszenák Pálné. Ül pedig egy hófehér leányos ágyon, torkig okultan és talpig feketében. Úgy ül, mint aki már minden belföldi tudományt kitanult, még azt is, hogy milyen diszázsióval lehet elevenre váltani némely regényalakokat a magyar irodalmi börzén.

A Schwartzzerben

Kedd van, tizenkét óra délelőtt, a tizenegyes számnak ilyenkor mindig vendégei vannak. Most is két vendég fii a szobában és a báróné éppen fészüli őket. Én is bemutatkozom és a vendégek

is: az egyik Jeszenák Adrien 8 éves báró kisasszony, a másik Jeszenák Béla 7 éves báró úrfi. A báróné rendes, okos asszony, sőt szép is és egészen jól fésüli a két kis bárócsemétét. A beszéde halk és megfontolt és még azt se hangsúlyozza különösebb éllel, amit senkise venne tőle rossz néven. Egészen egyszerű és kedves hangon mondja, tisztán, mint amikor egyetlen húr reszket a hegedűn:

– Bocsánat, de előbb a gyermekeimmel végzet. Nincs senki, aki rendbe tartsa őket.

A kicsi lány makrancos, a báróné mindenféle húsvéti ajándékot ígérget neki.

– Nem kell, semmi se kell – kiáltja, – csak téged engedjenek haza.

A fiúcska a pamlagon ül, kemény Jeszenák-arc, rám néz, és szigorú hangon ismételi:

– Miért nem engedik haza?

Egy kicsit csönd van, a báróné a viszontagságairól beszél: írtam egy regényt, a magam fájdalmas és különös regényét és egy kicsit többel beszéltem róla, mint ahogy szabad lett volna. Ez a vétkem és a betegségem is egyben. Aztán hozzámjöttek, kikérdeztek, felhívtak. Ez a rendőrség. Majd még halkabban, hogy meg ne hallják a gyerekek: aztán bevitték a nagy megfigyelőbe, közös szoba, a nők ketrecágyakban ültek, kiabáltak és csak másnap vizsgáltak meg, rettenetes tíz nap. Ez a Lipótmező.

– És most?

A báróné a szemembe kapcsolódik:

– Mondja, talált-e rajtam valami különösét, valamit, ami megokolja a fogvatartásomat?

– Nem találtam, báróné.

– Köszönöm: Egyébre nincs is szükségem. Annyi mindent össze-vissza írtak már rólam, csak ezt felejtették el. Megírja?

– Kötelességemnek tarlom.

Az ajtónál még egyszer visszaint és fáradtan mondja:

– Írja meg, semmit se akarok, csak a gyerekeimet nevelni, senkijük sincs szegényeknek.

A kislány odakuporodik a fiúcska mellé, a fiú elfordul tőle és utánam szól:

– Ne menjen ki, előbb eresszék haza...

Széljegyzet

Beszéljünk becsületesen: a báróné sem ön-, sem közveszélyes bolond, sőt egyáltalán nem az. És azok az akarásai és keserűséget, amik a mai eshetőségek és lehetőségek igénybe vételével, a Lipótmezőig hajszolták, már mind elcsillapodtak. Nem a kórban beállót javulás, hanem a jelen, a jövő és a családi kötelességek higgadt megfontolása folytán. A báróné már nem akarja bedöngetni a cölíbatús kapuit és nem is kíván arát a kiválasztottak közül. Neki csak nyugalom kell és a két gyermeke, akiket már a törvény is az ő oldalára ítélt. Tehát:

Tisztelettel figyelmeztetjük a Schwartzer-gyógyintézetet, hogy kötelességéhez híven minél gyorsabban szorgalmazza a báróné hivatalos megvizsgálását. És egyben az I–III-ik kerületi járásbíróságot, akinek ez már az első napon kötelessége lett volna, de mindeddig elmulasztotta.

Mindezekon kívül pedig még azt is leszögezzük, hogy a báróné közpénzen történő eltartása már azért sem kívánatos, mert sokezren élnek ebben az országban, nála fájdulatbb lelkek, akiket minden botrány és protekció nélkül is megilletne egy kis állami csönd és egy békés, hófehér szoba.

És még egyet: ez a Schwartzerben történt látogatás a világtól elzárt báróné hívására és kívánságára történt és az ő jószolgálatában tompult életlenre a mondanivalónk.

Pilisi Lajos

Népszava, 1918. április 5.

Báró Jeszenák Pálnét elbocsátották a Schwartzerből is

Olvasóink bizonyára emlékeznek még báró Jeszenák Pálné esetére. A báróné „Institúció” címen regényt írt, amely nem tetszett Prohászka székesfehérvári püspök urnák. A püspök úr nemtetszését közölte a rendőrséggel, amely erre szolgálatkészen „ön- és közveszélyes örült”-nek minősítette a bárónét és ezen a címen beszállította a lipótmezei tébolydába. A rendőrségnek az eljárása azért is fölháborító volt, mert a regény kéziratát az ügyészség is elolvasta és nem látott akadályt a megjelenését illetően. A rendőrség azonban mindenáron szívességet akart tenni a püspök úr őeminenciájának és az egyéni szabadság megcsúfolásával az örültek házába csukatta a püspökre nézve kellemetlenné vált Jeszenáknét. A rendőrség önkényeskedése ellen való tiltakozásunk nem volt hiábavaló, mert a bárónét- rövidesen annyira javultnak találták, hogy átszállították a tébolydából a Schwartz-féle szanatóriumba. Természetesen ez is visszaélés volt, de valószínűen azért történt ez így, hogy elkerüljék a skandalum újból való föléledését Arról, hogy átszállították a Schwartzerbe, a múltkoriban már írtunk és akkor megjegyztük, hogy értesülésünk szerint innen is rövidesen el fogják bocsátani, de előbb az e célból kiküldött bizottság fog e fölött dönten. Amint most bennünket értesítenek, ez a bizottság nem is jelent meg a szanatóriumban, egyáltalában semmiféle átvizsgálás nem történt, csak egyszerűen tudomására adták a bárónénak, hogy immár szabad az útja. A rendőrség ne legyen máskor olyan szolgálatkész és respektálja az egyéni szabadságot még akkor is, ha ez talán nem tetszene valamelyik nagy úrnak.

Népszava, 1918. július 27.

A megkótyagosodott klerikalizmus

A klerikalizmus berkeiben a legutóbbi időben arról zengett az ének, hogy meg kell teremteni a magyar keresztény sajtót és meg kell fojtani a magyar zsidó sajtót, mert minden sajtó zsidó, amelyet nem papok vagy legalább is nem papi konyhákön élőködő emberek szerkesztenek. Jöttek-mentek a klerikalizmus sajtóvigécei, gyűjtöttek és antiszemitaáskodtak, szidták a szocialistákat és az antiszemitaákat, a legnagyobb buzgalommal használják föl a legapróbb falusi templomokat is arra a célra, hogy a krisztusi szeretet szószékéről a legizzóbb gyűlölethirdetésnek az igéivel izgassák a templomlátogatók jámbor népét és a végén a katolikus sajtó egészségére perselyezzenek.

A klerikális sajtó már megvan, már él, már fényképet küldözget magáról, hogy milyen, hogy miféle eszközök vannak a kezében. Most érkezett hozzánk a fénykép „A Sajtó” című, havonkint egyszer megjelenő négyoldalas valami személyében, amit Martinius álnév alá bújt úr szerkeszt és amelyen a Katolikus Sajtó-Hölgybizottság címe ékeskedik.

Ebből „A Sajtó”-ból már megtudhatjuk, hogy milyen lesz a katolikus papok sajtója. Nem kíváncsi rá senki, az igaz, nem is azért mondjuk el, de van benne humor és van benne jellemző erő, ami önkéntelen nevetésre késztet a Krisztus lobogója alatt meginduló keresztény sajtó képének a megpillantásakor. Csak egy kevés ízelítőt belőle!

Az első cikkében azt mondja hogy hé, szemérmetlenül garázdálkodó zsidó sajtó, mit akarsz a kereszténységgel? Elég volt, a pohár betelt, a húr megfeszült és ha leszámolást akarsz, hát lesz leszámolás! Egyik zsidó lap ilyesmit írt Krisztusról, a másik Prohászka püspökről, amaz azt követeli, hogy a keresztény sajtóvállalatok élén levő közhivatalnokok hagyják ott a közhivaltalt, ez nem megy tovább. És most már szóról-szóra idézzünk egy keveset:

– *Hát t. kormány, t. ügyészség, t. zsidók és mind, akiket illet! Miután meggyőződünk róla, hogy nincs már az a szemérmetlenség és mocsok, amit Magyarországon le nem lehetne írni s nyomtatni ellenünk, keresztények ellen, ezennel tisztelettel bejelentjük: ha ennek a határtalan ripőkségnak vége nem lesz s névleg, ha nekünk, 19 millió keresztény magyarnak*

sürgősen elégtételt nem nyújtanak, ha zsidó hitközségek és testületek ünnepélyesen ki nem jelentik, hogy ezzel a vérlázító sajtópimaszkodással minden közösséget megtagadnak, legyenek elkészülve rá, hogy a keresztény nép méltó fölháborodása nem fog soká késni. Most csak ennyit!

Vagyis máskor majd többet, vagyis mi csodát: nagyon természetesen pogromot. Jó, hát jön egy kis pogrom. Ez kipusztítja a zsidókat Magyarországból, de még akkor is megmaradnak a szociáldemokraták és megmarad a Népszava. Nem baj, mert ezt a páterek és a sajtóhölgyek is érzik, ezért aztán így szól a következő cikkük címe:

– Be kell tiltani a Népszavát! Irtás ki a magyar újságírás és kultúra szégyenét!

A cikkben megint fölhozódik az, hogy Prohászka püspök úr a Jeszenák báróné kipattant esete után – amit a Népszava ismertetett – úgy írt a Népszaváról, hogy „a magyar nemzet elbetyárosodásának vezető pizoklapja”, amire a Népszava visszamondott egyet-mást az aranyszájú püspöknek. Ez fáj a páterekkel szövetkezett katolikus sajtóhölgyeknek és mindjárt az ügyészség után kiabálnak a legocsmányabb szavak, a legotrombább vádak kíséretében olyan tónusban, ami sem a Krisztusnak, sem a jobbnevelésű sajtóhölgyeknek nem tetszhetik. Egy kis ízelítőt ebből is adjunk csak:

– Igazán azt kérdi az ember: tuskók ülnek-e nálunk az ügyési székben, a parlamentben, a kormányzésekben? Vaksággal megvert álmodozók? Vagy pedig gyáva polironok, akik látják ugyan a veszélyt, de egy ujjat sem mernek mozdítani a haramiák, a szabadbetyárok megfékezésére? A hatóság tegye meg kötelességét. Ha megrendszabályozta az éjjeli mulatóhelyeket, a mozikat vagy a hazaárulás fészkeit, irtsa ki ezt a bűnfészket is. Mossa le a magyar újságírás és magyar népművelődés legijesztőbb szégyenét: tiltsa be egyszer s mindenkorra a „magyar nemzet elbetyárosodásának vezető pizoklapját”, szerkesztőit pedig állítsa törvényszék elé! Ezt nem kérjük, de követeljük!

Mi nem kiabálunk ügyészség után, hogy jertek és fogjátok be az uszító papoknak a száját, hogy csípjétek fülön a vallásfelekezetek ellen izgató, pogromot hirdető pátereket, mi megelégedtünk azzal is, hogy ebből a két cikkecskéből megismertük a keresztény sajtó irányát és megmosolyogtuk a türelmetlen klerikális sajtó nevetséges toporzékolását.

Népszava, 1918. június 18.

A mocskosszájú püspök [Részletek]

Kanászkodik, ferdít, hazudik, antiszemita heccet csinál. Ilyen mélyre süllyedt az „aranyszájú” püspök.

Prohászka Ottokárról van szó, a székesfehérvári püspökről. Valamikor úgy állt ez a férfiú a magyar közvélemény előtt, mint a fölvilágosodott, a modem haladás felé hajló katolicizmus egyik legkiválóbb képviselője. Valamikor voltak neki becsületes írásai is, legalább ahhoz képest becsületesek, amit egy magyar püspöktől várni lehet. Valamikor úgy gondolkozott és úgy írt az „aranyszájú” püspök, hogy Rómában indexre tették a könyvét. [...]

A legaljasabb, leggyalázatosabb antiszemita uszítás zászlaját bontotta ki. Pizkos hangon, tajtékzó gyűlölettel kezdett heccelődni a zsidók ellen, de egyúttal a szociáldemokraták ellen is. Szavával és tollával a legalacsonyabb rendű demagógia szolgálatába szegődött. És akik netán azt hitték, hogy a fehérvári püspöknek ez az irányváltoztatása csak pillanatnyi eltévelyedés volt, most már arról győződhetnek meg, hogy Prohászka Ottokár nyakig benne van és benne is akar maradni az alacsony demagógia fertőjében. Ezt akarjuk ma bemutatni az olvasóközönségnek.

A püspök úr nemrég egy klerikális folyóiratban cikket írt a szociáldemokrácia ellen és az „Alkotmány” siet ennek az írásnak a javarészét (?) vasárnapi számában közölni. Nagyon szeretnék a püspök úr írását betűről-betűre továbbadni. Azt hisszük, kegyetlenebb bosszút nem állhatnánk rajta, mintha gyászos lezúllásának ezt a dokumentumát minél nagyobb

nyilvánosságához segítenők. De nincs erre terünk és így csak szemelvényeket közölhetünk a püspöki írásból és kritikánkat is kénytelenek vagyunk a legszűkebb térre szorítani. [...]

Itt van néhány szemelvény:

... a Népszavában, a magyar nemzet elbetyárosodásának e vezető piszok lapjában ügyész közbelépés után kiabáló istenkáromlásokkal terjesztik a „fölvilágosodást”.

... egy Róth Róza nevű zsidónő volt az, aki a legvéresebb s legpiszkosabb szájjal rontott neki a katolikus nőknek s inscenálta a keresztényüldözést. (Ebben a mondatban a gyönyörű stílusvirágon kívül az igazság arculütése is nagyon imponáló – Szerk.)

... a sajnos ma már sok tyúkeszű keresztény magyar intelligens ember által előfizetett „Világ”. [...]

... (a sárga dohánygyári munkásnők lapjának) szelleme úgy üt el a szociáldemokratikus durvaságtól, mint a Margitsziget, tulipános kertje a budapesti kloakák hálózatától.

Úgy-e ez méltó hang egy püspökhöz, a szeretet vallásának egyik főpásztorához? Úgy-e, nem túlozunk, nem vagyunk igazságtalanok, ha az ilyen főpásztori kiszólásokat bagólevesköpködéseknek nevezzük?

[...]

Az írja a püspök úr: „... az a csatázó, inkvizíciós szociáldemokrácia bizonyos hitet nagyon kímél, amikor más hiteket kegyetlenül üldöz... A szociáldemokrácia sajtója folytonosan izgat a keresztény, főleg a katolikus vallás és papság ellen, de soha egy árva szava sincs a zsidó vallás és a rabbinusok és sakterek ellen.” Ez hazugság püspök úr. Először is: a szociáldemokrácia semmiféle vallás ellen nem izgat, hanem igenis támadja, amikor ok van rája, az egyházak és papok visszaéléseit, kultúrelenességét, munkásellenességét, népgyűlöletét. Támadja azonban a zsidó egyházat, meg a rabbinusokat és saktereket is, ha erre okot lát. Hogy a keresztény és főleg a katolikus csuhásokat sűrűbben bírálja, mint a rabbinusokat, annak két fő oka van: az egyik az, hogy amazok húszszor annyian vannak, mint emezek és már ennél fogva is több visszaélést követhetnek el; a másik az, hogy a zsidó egyház és a zsidó papság, amelynek kevés a hatalma, aránylag sem mer és nem is tud annyi visszaélést elkövetni, mint a hatalmas államvallás szolgái. [...]